

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Не дивлячись на чималу кількість публікацій та наукових доробок в сфері формування стратегій інноваційного розвитку, на сьогодні досі не існує єдиної думки стосовно її визначення, сутності та змісту. Окрім того, різні автори по різному формулюють цю дефініцію. Так, найбільш поширеним поєднанням категорій «стратегія» та «інноваційний розвиток» є визначення «інноваційна стратегія». Окрім того досить часто в науковій літературі зустрічаються і категорії «стратегія інноваційного розвитку» та «інноваційна політика». Та варто зазначити, що всі ці визначення вживаються саме в контексті стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства. Тому розглянемо найбільш поширені з них (табл. 1).

Таблиця 1 – Аналіз поєднання категорій «стратегія» та «інноваційний розвиток»

Джерело	Сутність визначення
1	2
Інноваційна стратегія	
8, 12, 15, 28, 29, 37, 56	це один із засобів досягнення цілей організації, який відрізняється від інших засобів своєю новизною, передусім для даної організації, для галузі ринку, споживачів, країни в цілому
43 [С. 88]	передбачає формування системи довгострокових цілей інноваційної діяльності суб'єкта економіки і вибір найбільш ефективних шляхів їхнього досягнення
45 [С. 49]	це система довгострокових концептуальних установок розподілу ресурсів між траєкторіями інноваційного розвитку системи, а також їхнього перерозподілу при зміні внутрішніх і зовнішніх умов її функціонування, що включає науково-технічний, організаційний, мотиваційний і матеріально-фінансовий механізми забезпечення
17	це механізм розподілу ресурсів підприємства, спрямований на досягнення конкурентних переваг у довгостроковій перспективі за рахунок ефективного здійснення інноваційної діяльності

Продовження табл. 1

1	2
64 [С. 169]	це будь-який новітній засіб досягнення стратегічної мети підприємства
58 [С. 109]	це система дій підприємства, що спрямована на досягнення довгострокових цілей його функціонування, подальший розвиток, посилення конкурентних позицій, задоволення потреб споживача, забезпечення стійкого попиту на продукцію, шляхом використання науково-технічних досягнень, визначення стратегічних інноваційних цілей і індикаторів розвитку з урахуванням впливу зовнішнього і внутрішнього середовища на основі яких формується система напрямів інноваційного розвитку, тип стратегічної поведінки на ринку, розподіл ресурсів на підприємстві
41 [С. 49]	як ефективний засіб управління розвитком підприємства дає змогу підприємству враховувати зміни в оточуючому середовищі, також сприяє генеруванню змін (технологічного, організаційного та управлінського характеру) всередині підприємства та забезпечує управління цими змінами з метою підвищення рівня кінцевих результатів його діяльності
14, 16 [С. 58]	це генеральна лінія поведінки підприємства з приводу використання інновацій в його діяльності
11 [С. 17]	це комплексний план, орієнтований на досягнення майбутніх результатів безпосередньо через інноваційний процес (стадія досліджень, введення нововведень у виробниче використання, введення нового продукту в ринкове середовище) і є інноваційною стратегією підприємства
50 [С. 35]	це детальний комплексний план виходу на ринок з нововведенням і забезпечення за допомогою його довгострокових конкурентних переваг
36 [С. 66]	це план нововведень, починаючи від пошуку нових науково-технічних рішень через виробництво і збут до використання нової техніки, проведення маркетингових досліджень, що задає темпи оновлення виробництва та способи знаходження необхідних для цього продуктів інтелектуальної праці
40 [С. 47]	це генеральний план дій у сфері інноваційної діяльності підприємства, який визначає пріоритети її напрямів і форм, характер формування інвестиційно-інноваційних ресурсів і послідовність етапів реалізації довготермінових інноваційних цілей

Продовження табл. 1

1	2
31 [С. 76]	це комплекс інноваційних заходів щодо визначення найважливіших напрямів, вибору пріоритетів ефективного розвитку підприємства та підвищення його конкурентоспроможності
65	це цілеспрямована діяльність з визначення найважливіших напрямків розвитку підприємства, вибору пріоритетів перспективного розвитку, виробленню вимог до нього і до комплексу заходів для досягнення перерахованих цілей
19	поняття «інноваційна стратегія» відносять до «суто теоретичних, віртуальних, яке у практичній діяльності підприємства потрібно співвідносити зі стратегію науково-дослідних та дослідницько-конструкторських робіт (НДДКР), відповідні заходи стратегічних планів виробництва, маркетингу, фінансів, з управління персоналом, матеріально-технічного забезпечення»
34	близька за суттю до поняття експлерентної стратегії
2, 9 [С. 10]	розглядається як елемент корпоративної стратегії розвитку підприємства або як частина загальної соціально-економічної стратегії
10, 12	доповнює інші типи функціональних стратегій, особливо стратегії збуту, виробничу, кадрову та фінансову
5 [С. 215], 48 [С. 970]	можна визначити інноваційну стратегію як складову загальної стратегії підприємства, орієнтовану на визначення та досягнення перспективних цілей, безпосередньо через інноваційний процес
24 [С. 46]	це <i>суперстратегія (надстратегія)</i> , яка визначає зміст усіх інших стратегій підприємства. Вона має орієнтуватися на передбачення глобальних змін в економічній ситуації на підприємстві та навколо нього, а також стосуватися прийняття рішень, спрямованих на зміцнення ринкових позицій і стабільний розвиток підприємства за рахунок інновацій
59 [С. 348]	це система планових дій, що спрямовані на успішне виконання місії підприємства та досягнення його довгострокових цілей і дають змогу забезпечити високу ефективність здійснення підприємством різних видів інновацій, шляхом створення сприятливих умов його зовнішнього та внутрішнього середовища або вигідного пристосування до реальних їх умов, базуючись на ефективному акумулюванні, поділі і використанні ресурсів підприємства та оптимізації всіх інших процесів, пов'язаних з його діяльністю

Продовження табл. 1

1	2
1	це взаємопов'язаний комплекс дій, які спрямовані на зміцнення життєздатності і конкурентоспроможності суб'єктів господарювання
51 [С. 78]	це стратегія, спрямована на передбачення істотних змін на ринку товарів і послуг та пошук масштабних рішень, спрямованих на зміцнення ринкових позицій і стабільний розвиток підприємства
7	визначена як спосіб досягнення цілей інноваційного розвитку підприємства, як сукупність певних дій, спрямованих на ефективне використання наявного інноваційного потенціалу підприємства з метою створення та впровадження нових продуктів, технологій, заходів організаційно-управлінського характеру, що сприяють розвитку підприємства і суспільства в цілому
32	розглядається як розрахована на перспективу система дій суб'єкта економіки, що забезпечує реалізацію мети, завдань і пріоритетів моделі його інноваційного розвитку з урахуванням ендогенних і екзогенних факторів для досягнення ринкового успіху і набуття конкурентоспроможності
Стратегія інноваційного розвитку	
26 [С. 49]	це визначення певної місії та цілей підприємств, які передбачають активізацію інноваційної діяльності, відрізняються новизною, передусім для цих підприємств, і, можливо, для галузі, ринку, споживач
61	це зосередження зусиль підприємства на пошук принципово нових, ефективних технологій, проектуванні необхідних, але невідомих дотепер видів продукції, методів організації виробництва, способів стимулювання персоналу тощо
21 [С. 61]	це проект (модель) проведення головних інноваційних дій необхідних для реалізації корпоративних цілей, спрямовані на певне оновлення окремих компонентів виробництва, реалізації та споживання продукції
39, 44, 53	отоотожнення із стратегією НДДКР
35 [С. 86]	отоотожнення зі стратегією науково-технічного розвитку
20 [С. 92]	визначається як складова частина інноваційного менеджменту та стратегії підприємства, що встановлює, на яку товарно-ринкову комбінацію потрібно орієнтувати підприємству свою інноваційну діяльність

Продовження табл. 1

1	2
60	розробка системи планових дій, спрямованих на досягнення цілей інноваційного розвитку підприємства, шляхом створення сприятливого інноваційного середовища або вигідного пристосування до нього, базуючись на акумулюванні, використанні та оптимізації ресурсів підприємства, результатом чого має стати підвищення якості продукції, конкурентоздатності підприємства, зниження витрат
63	це планування та реалізація заходів щодо досягнення поставлених цілей, виражених у конкретних числових параметрах
27	стратегію інноваційного розвитку аграрних підприємств пропонується розглядати як систему планових і прогнозованих дій, спрямованих на використання повного інноваційно-технологічного циклу для досягнення певних цілей
22	являє собою науково-обґрунтовану систему розвитку суб'єкта підприємницької діяльності, що, використовуючи наявний ресурсний потенціал, здатна забезпечити стабільний інноваційно-активний розвиток суб'єкта в конкурентному середовищі
11	слід розглядати як систему довгострокових концептуальних установок розподілу ресурсів при зміні зовнішніх і внутрішніх умов функціонування
Інші варіанти	
42 [С. 46]	<i>стратегію нововведень</i> прирівнюють до поняття «інноваційна політика», що передбачає об'єднання цілей технічної політики і політики капіталовкладень та спрямованість на впровадження нових технологій і видів продукції
18 [С. 213]	<i>інноваційна політика</i> є лише формою стратегічного управління, яка визначає цілі та умови здійснення інноваційної діяльності організації, та спрямована на забезпечення її конкурентоспроможності та оптимального використання наявного виробничого та інтелектуального потенціалу
23	<i>стратегія управління інноваційною діяльністю</i> – це сукупність загальних правил і напрямків діяльності з використання ресурсів, якими воно володіє або залуцає, для досягнення цілей свого інноваційного розвитку

Аналіз табл.1 дозволяє зробити наступні висновки. Відтак, більша частина авторів [8, 12, 15, 28, 29, 37, 42, 43, 56] погоджуються з думкою, що інноваційна стратегія – це один із засобів досягнення цілей організації, який відрізняється від інших засобів своєю новизною, передусім для даної організації, для галузі ринку, споживачів, країни в цілому. Дана стратегія прирівнюється до поняття «інноваційна політика» і передбачає об'єднання цілей технічної політики та політики капіталовкладень та спрямована на впровадження нових технологій і видів продукції, послуг.

Погоджуються з тим, що інноваційна стратегія є засобом досягнення цілей підприємства і такі автори як [11, 17, 18, 22, 27, 23, 32, 41, 45, 58, 60, 63, 64]. Однак, вони більш детально пояснюють за рахунок чого ці цілі мають бути досягнуті, а саме – за рахунок створення або пристосування до сприятливих умов зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, оптимального розподілу наявних ресурсів (ефективного використання інноваційного потенціалу), що призводить до виробництва інноваційної продукції (технологій, послуг, організаційно-управлінських дій), яка дозволяє підвищити конкурентоспроможність підприємства. Тобто, можна сказати, що інноваційна стратегія (або ж стратегія інноваційного розвитку) передбачає формування певних планових заходів, в основі яких лежить методика управління інноваційним потенціалом підприємства та його інноваційним процесом.

Про те, що стратегія інноваційного розвитку повинна враховувати вплив внутрішнього та зовнішнього середовища говорять такі автори [11, 27, 41, 45]. А в роботах [17, 18, 22, 23, 45] також зауважується про необхідність оптимального використання наявних ресурсів підприємства.

Більшість авторів [11, 14, 16, 21, 36, 40, 50] вважає що інноваційна стратегія це в більшій мірі певний генеральний план дій підприємства в сфері реалізації інноваційного процесу.

Також існує підхід [1, 24, 31, 51, 61], що інноваційна стратегія передбачає пошук та вибір перспективних напрямів розвитку підприємства.

Окрім того, значна частина науковців [2, 5, 9, 10, 12, 19, 20, 24, 34, 35, 39, 44, 48, 53] пояснюють сутність стратегії інноваційного розвитку через визначення її місця серед інших

стратегій підприємства. Так в роботах [2, 5, 9, 20, 48] говориться про те, що вона є частиною загальної стратегії підприємства, що охоплює блок управління інноваційною діяльністю. В роботах [19, 39, 44, 53] її ототожнюють зі стратегією НДДКР, а в роботі [35] – зі стратегією науково-технічного розвитку. Існує також погляд, що інноваційна стратегія є експериментальною стратегією [34], а в роботі [10, 12] її місце визначають як доповнення до інших функціональних. Зовсім протилежний підхід зазначено в роботі [24], де говориться що інноваційна стратегія є «суперстратегією (надстратегією), яка визначає зміст усіх інших стратегій підприємства».

Підсумовуючи все вищевикладене, можна зробити наступні висновки:

1. В контексті стратегічного управління інноваційним розвитком більш доцільним є використання словосполучення саме «стратегія інноваційного розвитку». Адже термін «інноваційна стратегія» може вживатись і в контексті інших функціональних стратегій. Так інноваційною може бути, наприклад, маркетингова чи фінансова стратегія. До того ж таке словосполучення говорить про інноваційний характер самої стратегії, а не процесу управління розвитком підприємства. Аналогічна ситуація і з терміном «інноваційна політика». До того ж цей термін не передбачає стратегічний рівень управлінського процесу.

2. Серед чималої кількості теоретико-методологічних підходів до визначення стратегії інноваційного розвитку можна виокремити три основні погляди на її сутність:

- вона є комплексним (генеральним) планом дій підприємства;

- вона передбачає діяльність з пошуку та вибору напряму розвитку підприємства, тобто встановлення вектору подальшої діяльності;

- вона є засобом досягнення головних цілей підприємства.

На нашу, думку ці погляди варто дещо поєднати для кращого розуміння суті самої стратегії. Отже, стратегія інноваційного розвитку є *планом досягнення обраного перспективного напряму/ів інноваційного розвитку підприємства.*

3. До головних структурних елементів, на які в першу чергу слід розставити акцент в процесі стратегічного управління інноваційним розвитком відносяться:

- потенціал інноваційного розвитку підприємства;
- інноваційний процес на підприємстві;
- стратегічний аналіз діяльності підприємства.

Виходячи з отриманих висновків, нами пропонується власне визначення *стратегії інноваційного розвитку, під якою слід розуміти план досягнення обраного підприємством перспективного напрямку/ів інноваційного розвитку завдяки оптимальному використанню та збільшенню рівня потенціалу інноваційного розвитку через реалізацію інноваційного процесу на підприємстві, що дозволяє приводити у відповідність внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства в довгостроковій перспективі.*

Для кращого розуміння сутності стратегії інноваційного розвитку розглянемо найбільш поширені підходи до їх класифікації [1, 3, 4, 6, 13, 20, 24, 25, 28, 30, 33, 38, 46, 47, 49, 52, 54, 55, 57, 62, 65, 66]. Так, частіш за все в науковій літературі [1, 3, 4, 6, 13, 28, 46, 47, 49, 52, 55, 65] зустрічається розподіл інноваційних стратегій на два типи: активну (наступальна, експансивна) та пасивну (захисна, оборонна). При цьому деякі автори [3, 6, 13, 65] розмежують активні стратегії на активно (гостро) наступальну та помірковано (пасивно) наступальну. Окрім цих двох типів стратегій існують підходи [13, 25, 47, 55], які передбачають виокремлення наступних різновидів: проміжна, розбійнича, ліцензійна, залишкова, опортуністська. Однак всі ці підходи розмежують стратегії інноваційного розвитку залежно від рівня новизни тих інноваційних рішень та процесів, які дозволяють реалізувати обрану стратегію.

Та існують і інші класифікаційні ознаки, за якими проводять класифікацію стратегій інноваційного розвитку. Так, в роботах [24, 38, 54, 62, 66] автори поділяють стратегії у відповідності до рівня реалізації на підприємстві. У всіх цих роботах виокремлюють корпоративну та стратегію бізнес-одиниць. А в роботах [38, 54] автори додають ще й функціональну стратегію. Окрім того, в певних джерелах [24, 38, 54] зустрічається також рівень операційних стратегій.

Досить поширеним є класифікація стратегій інноваційного розвитку в залежності від стадії інноваційного та життєвого циклу, на яких вона реалізується. Так, в роботі [13] виокремлюються стратегії інноваційного розвитку, які передбачають проведення НДДКР та стратегії, які передбачають вже впровадження та адаптацію інновацій. Також виділяють стратегії, які реалізуються на етапі створення інновації, на етапі впровадження і адаптації, стратегії повного життєвого циклу та стратегії кінцевих стадій.

До того ж слід зазначити, що стратегії інноваційного розвитку часто розглядаються на рівні державного управління. І на цьому рівні виокремлюють стратегії переслідування (копіювання), лідерних технологій та інноваційно-проривну стратегію [33]. Дещо інший підхід представлено в роботі [30], де стратегії інноваційного розвитку поділяють на інерційно-ринкову та стратегію інноваційного прориву.

Підсумовуючи всі розглянуті підходи до класифікації нами пропонується авторський погляд на узагальнену класифікацію стратегій інноваційного розвитку саме на рівні промислових підприємств (рис. 1).

Розглядаючи рис. 1 більш детально зупинимось на класифікації стратегій за ознакою «рівень новизни стратегічних заходів». Саме вибір стратегії за цією ознакою свідчить про той тип інноваційного розвитку, який обирає та реалізує підприємство. Від так в залежності від позиції стосовно лідера інноваційний розвиток може бути наздоганяючим, на рівні лідера та випереджаючим. Їх детальна характеристика представлена нами в роботі [67]. Варто додати, що співставляючи ці типи розвитку з різновидами стратегій в залежності від рівня новизни стратегічних заходів отримуємо наступні взаємозалежності: захисні стратегії підприємство використовує задля реалізації наздоганяючого типу розвитку, помірковано наступальні – для досягнення розвитку на рівні лідера, агресивно наступальні – для реалізації випереджаючого розвитку.

На додаток слід зазначити, що більш бажаним для суб'єкта господарювання є розвиток на рівні лідера, однак досягти цього вітчизняним підприємствам можна лише за рахунок швидкого «прориву» в своїй діяльності, тобто переходу на засади

випереджаючого розвитку через реалізацію агресивно наступальних стратегій.

Рисунок 1 – Узагальнена класифікація стратегій інноваційного розвитку (авторська розробка)

1. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : [підручник] / Л. Л. Антонюк, А.М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
2. Аньшин В. М. Инновационная стратегия фирмы : учеб. пособие / В. М. Аньшин. – М. : РЭА им. Г. В. Плеханова, 1995. – 67 с.
3. Богданов А. И. Стратегическое управление научно-техническим прогрессом на предприятии / А. И. Богданов. – М. : ВАФ, 1991. – 219 с.
4. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. О. Василенко, В. Г. Шматько. – К. : ЦУЛ, 2003. – 439 с.
5. Вергал К. Ю. Теоретичні підходи до класифікації інноваційних стратегій / К. Ю. Вергал // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – Вип. 2. – С. 214–219.
6. Водачек Л. Стратегия управления инновациями на предприятии : [сокращ. пер. со словац.] / Л. Водачек, О. Водачкова. – М. : Экономика, 1989. – 166 с.
7. Ганієва А.Р. Формування інноваційної стратегії розвитку підприємств целюлозно-паперової промисловості : дис... канд. екон. наук: 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / А.Р. Ганієва. – Київ, 2005.- 21с.
8. Генік О. Особливості інноваційної стратегії організації вітчизняних підприємств // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – вип. 19. – С. 165-169.
9. Герасимов В. В. Управление инновационным потенциалом производственных систем : учеб. пособие / В. В. Герасимов, Л. С. Минина, А. В. Васильев ; Новосиб. гос. архитектур.-строит. ун-т. – Новосибирск : НГАСУ, 2003. – 64 с.
10. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління : монографія / А. В. Гриньов. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2003. – 305 с.
11. Гриньов А.В. Стратегія інноваційного розвитку підприємства : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / А.В. Гриньов. – Донецьк, 2004. – 37с.

12. Гунин В.И. Управление инновациями : 17-модельная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 7. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 328 с.
13. Довгань Л. С., Каракай Ю. В., Артеменко Л. П. Стратегічне управління: Навчальний посібник. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 440 с.
14. Дорофеев В. Д. Инновационный менеджмент: [учеб. пособие] / В. Д. Дорофеев, В. А. Дресвянников. – Пенза: Изд-во ПГУ, 2003. – 189 с.
15. Дудар Т.Г. Інноваційний менеджмент: [навч. посіб.] / Т.Г. Дудар, В.В. Мельниченко . – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
16. Єгоричева С.Б. Банківські інновації: [навч. посіб.] / С.Б. Єгоричева. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 208 с.
17. Егоркин С.С. Формирование инновационной стратегии развития предприятий пищевой промышленности / С. С. Егоркин // Вестник Красноярского государственного аграрного университета. – 2011. – Вып. 2. – С. 47 – 52.
18. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / В. В. Стадник, М. А. Йохна. – К. : Академвидав, 2006. – 463 с.
19. Інноваційний розвиток промисловості України / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Герчан та ін.; під ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенко. – К. : КНТ, 2006. – 648 с.
20. Инновационный менеджмент : метод. пособие / рук. Б. Е. Фишман, ред. М. Н. Скотникова. – К. : РАМО, 1991. – Ч. I. – 112 с.
21. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент: Навч. посібник. – К.: Знання, 2006. – 366 с.
22. Князева О.А. Інноваційний розвиток підприємств поштового зв'язку: теорія, методологія, практика : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / О.А. Князева. – Одеса, 2010. – 31с.
23. Коваль А. А. Концептуальні підходи до формування стратегії управління інноваційною діяльністю підприємства / А. А. Коваль // Вісник КНУТД. – 2011. – №3. – С. 134–138.

24. Ковтун О.І. Інноваційні стратегії підприємств: теоретико-методологічні засади // Економіка України. – 2013. - №4 (617). – С. 44-56.
25. Короткий курс лекцій з дисципліни «Інноваційний менеджмент» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studme.com.ua/1026071013140/investirovanie/innovatsionnyu_menedzhment.htm
26. Кравець І. В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємств галузі свинарства на основі SWOT-аналізу / І. В. Кравець // Агроінком. – 2012. – №10. – С. 48–50.
27. Кравченко О.О. Інноваційний розвиток та структурні зміни в економіці : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.01 «Економічна теорія та історія економічної думки» / О.О. Кравченко. – Київ, 2011. – 21с.
28. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 504 с.
29. Криворучко Н. В. Необхідність переходу України до інноваційної моделі розвитку / Н. В. Криворучко // Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки України : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (22-24 травня 2008 р.). – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2008. – Т. 2. – С. 78–79.
30. Кузык Б.Н. Россия-2050: стратегия инновационного прорыва / Б.Н. Кузык, Ю.В. Яковец. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2004. – 632 с.
31. Кулаєць М. М. Стратегія інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств / М. М. Кулаєць, Л. О. Куцеконь // Економіка АПК. – 2009. – №7. – С. 75–80.
32. Кудирко О.М. Формування економічної стратегії інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості : дис... канд. екон. наук: 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / О.М. Кудирко Національний ун-т харчових технологій. — К., 2005. – 253 с.
33. Куценко Т.М. Теоретичні основи формування стратегії інноваційного розвитку в контексті інтенсифікації інноваційних процесів // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – №4. – С. 308-311.

34. Лайм Фаей Курс МВА по стратегическому менеджменту : [пер. с англ.] / Лайм Фаей, Роберт Ренделл (ред.). – М. : Альпина Паблшер, 2002. – 608 с.

35. Ляско В. И. Стратегическое планирование развития предприятия : учеб. пособие для вузов / В. И. Ляско. – М. : Издательство Экзамен, 2005. – 288 с.

36. Матвеева Т. В. Формирование инновационной стратегии предприятия нефтедобывающего комплекса / Т. В. Матвеева, Н. В. Машкова, А. Ю. Байраншин // Современная экономика. – 2010. – №10. – С. 64–69.

37. Менюк Ю.В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства / Ю.В. Менюк, В.Ю. Сасенко // Сучасні проблеми економіки:нові погляди науковців. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 24-25 лютого 2012 року): У 2-х частинах. – Дніпропетровськ.: НО Перспектива, 2012. – Частина 1.– С.104.

38. Міщенко А.П. Стратегічне управління: навч. посіб. для вузів / А.П. Міщенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 336 с.

39. Новиков Д. А. Модели и методы организационного управления инновационным развитием фирмы / Д. А. Новиков, А. А. Иващенко – М. : КомКнига, 2006. – 332 с.

40. Новицький В. І. Імперативи інноваційного розвитку / В. Новицький // Економіка України. – 2007. – №1. – С. 45-48.

41. Очередько О.О. Інноваційна стратегія як сучасний інструмент управління розвитком підприємства / О.О. Очередько // Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – №4. – С. 47–54.

42. Павленко І.А., Гончарова Н.П. Економіка та організація інноваційної діяльності : навч. посіб. / І. А. Павленко ; Київ. нац. екон. ун-т. – К. : КНЕУ, 2004. – 202 с.

43. Павленко І.А. Економіка та організація інноваційної діяльності: [навч. посіб.] / І.А. Павленко. – [вид. 2-ге, без змін]. – К.: КНЕУ, 2006. – 204 с.

44. Пастухова В. В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність : монографія / В. В. Пастухова ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : КНТЕУ, 2002. – 301 с.

45. Подреза С.М. Особливості та проблеми побудови інноваційної стратегії в системі стратегічного розвитку підприємства / С.М. Подреза, О.В. Кам'янецька // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 7. – С. 48-52.
46. Портер М. Э. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран : [пер. с англ.] / М. Э. Портер. – М. : Междунар. отношения, 1993. – 896 с.
47. П'ятницька Г. І. Інноваційні стратегії в сучасних умовах господарювання: суть та наукові підходи до формування вибору / Г. І. П'ятницька // Проблеми науки. – 2004. – № 11. – С. 21–29.
48. Рогоза М. Є. Роль та сутність стратегії інноваційного розвитку в системі загальної стратегії управління діяльністю підприємства / М. Є. Рогоза, К. Ю. Вергал // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. – Випуск 228 : в 4 т. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2007. – Т. IV. – С. 968–972.
49. Санто Б. Инновация как средство экономического развития [пер. с венг.] / Б. Санто. – М. : Прогресс, 1991. – 320 с.
50. Скібіцький О.М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент: [навч. посіб.] / О.М. Скібіцький. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 408 с.
51. Стадник В.В. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства : [навч. посібник] / В.В. Стадник, М. А. Йохна. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 327 с.
52. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми : монографія / М. Є. Рогоза, К. Ю. Вергал. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 136 с
53. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / В. Д. Немцов, Л. Є. Довгань. – К. : ЕксОб, 2001. – 559 с.
54. Томпсон А., Стрикленд А. Дж. Стратегический менеджмент. Концепции и ситуации для анализа / А. Томпсон-мл., А.Дж. Стрикленд. – М.: Вильямс, 2007. – 928 с.
55. Твисс Брайан Управление научно-техническими нововведениями : [сокращ. пер. с англ.] / Брайан Твисс. – М. : Экономика, 1989. – 271 с.
56. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент / Р. А. Фатхутдинов. – СПб. : Питер, 2007. – 448 с.

57. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент : учебник для вузов / Р. А. Фатхутдинов. – 2-е изд. – М. : ЗАО «Бизнес-школа» ; «Интел-Синтез», 2000. – 624 с.

58. Федулова, І.В. Стратегічні напрямки інноваційного розвитку промислового підприємства / І.В. Федулова // Наукові праці НУХТ. – 2009. – №29. – 108–111.

59. Чубай В. М. Суть і види інноваційних стратегій машинобудівних підприємств / В. М. Чубай // Бюлетень Міжнародного Нобелівського форуму. – 2010. – №1 (3). – Том 2. – С. 347–356.

60. Шацька Е.Ш. Стратегія інноваційного розвитку підприємств виноградарства і плодівництва Автономної республіки Крим : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Є.Ш.Шацька. – Суми, 2010. – 22с.

61. Шегда А.В. Менеджмент : [навч. посіб.] / А. В. Шегда. – К. : Знання, 2002. – 583 с.

62. Шульгіна, Л.М., Юхименко В.В. Інноваційний розвиток підприємств: формування стратегій [Текст] : монографія / Л.М. Шульгіна, В.В. Юхименко; Нац. техн. ун-т України «КПІ». – К.: Univest PrePress, 2015. – 212 с.

63. Щепкіна Н.М. Стратегія інноваційного розвитку підприємств металургійної промисловості : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Н.М. Щепкіна. – Маріуполь, 2010. – 22с.

64. Янковець Т. М. Інноваційні стратегії підприємства легкої промисловості як засіб реалізації його інноваційного потенціалу / Т. М. Янковець // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №2 (104). – С. 167-174.

65. Янковский К. П. Организация инвестиционной и инновационной деятельности / К. П. Янковский, И.Ф. Мухарь. – СПб.: Питер, 2001. – 448 с.

66. Chaffee E. Three models of strategy / E. Chaffee // Academy of Management Review, 1985. – vol 10, №1.

67. Iliashenko N.S. The comparative analysis outstripping and alternative types of development / N.S. Iliashenko / Marketing and management of innovations. – 2014. – №2. – P.21-28.